

18.09.2020 | Музеј на современа уметност | 19:40

*предавање на Небојша Вилиќ, проследено со излагања и разговор со

Натали Р. Павлеска и Јованка Попова

Пролегомена за една комунитативна ангажираност

Да ја погледнеме тековнава ситуација со пандемијата од нејзината посветла страна и да видиме што може да се искористи од неа. Пореметувањата кои настанаа во подрачјата на здравјето и здравството (како прв столб на кризата), најпрво ја уприличија промената на или нужноста за промена на дружебните односи меѓу субјектите (како втор столб на кризата), а тоа, пак, до прераспределбата на дел од државниот буџет за да се поткрепат промените во производството и услугите (како трет столб на кризата). Тоа, се разбира, воведе до или нè принуди да воспоставиме нов тип на односи.

Како резултат на првиот и вториот столб на кризата, се воведоа ограничувачки типови на односи, на оние меѓу индивидуалните субјекти и на оние меѓу институционалните субјекти. Првите, всушност, организираа исклучување (во првата фаза) или оддалечување (во втората фаза) на меѓуиндивидуалните односи, додека вторите дадоа предност на институциите кои се задолжени за јавното здравје (Комисијата за заразни болести и Министерството за здравство) и на институциите за одржување и спроведување на одлуките за поинаква организација на индивидуалните субјекти (Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи). Како резултат на третиот столб на кризата, се воведоа државниот интервенционизам со јасна назнака за привремено отстранување на правилата за пазарно работење и воведување на типови на државни субвенции кои претходно се сметаа за нарушување токму на тие пазарни принципи и законитости, а со цел да се оддржи, колку-толку, ликвидноста на економските субјекти.

Сè тоа доведе до: 1. нужност од преиспитување на постоечките односи и 2. можност за воспоставување на нови односи, најпрво меѓу субјектите на заедницата (солидарност со и емпатија кон другите), потоа на односите меѓу индивидуалните субјекти и институционалните субјекти (поединецот и заедницата и државата), па, на крај, најсложените и најсуштинските, и меѓу тројните односи меѓу индивидуалните субјекти, институционалните субјекти и економските субјекти. Порадикални промени, покрај веќе пројавените, допрва следуваат.

Во вакви околности и со вакви појавени нужности и можности се појавува и едно клучно подрачје во кое се можни и други афирмативни промени за една нова (или, барем, поинаква) функција на тоа што го именуваме како култура. Едно од суштинските прашања во овој период, секако, не е веќе прашањето дали е модернизмот „испразнет“ (бидејќи тој одамна е), туку дали е и постмодернизмот испразнета од својата суштина и значење категорија?

Ако постмодернизмот беше реакција или последица на започнувањето на последната фаза од капитализмот во/со поимот „неолиберализам“ (со неговата крилатица: „Не постои такво нешто како општество“, Маргарет Тачер) и ако станува сè поочигледно дека општеството допрва почнува да се враќа („Такво нешто како општество постои!“, Борис Џонсон), тогаш предизвик е да се размислува за тоа: Каква култура (та, оттука, и уметност) ќе биде потребна за ова повторно откривање (можеби и враќање) на значењето и важноста на општеството во животот и организацијата на заедницата (при тоа, заедницата не ја подразбирам како едноставен збир на индивидуи/субјекти, туку како целина, како самостоен и автономен ентитет)?

Моето застапување е насочено кон две фази во потрага по одговорот на ова прашање:

1. преобмислување на ангажираноста и 2. преосмислување на ангажираноста како би можеле да влеземе во следната, воведувачка и постварувачка, фаза: 3. промена на постоечките општествено-економски односи во односи на една нова општествено-економска формација која ќе има: а.) поголема одговорност кон природната околина; б.) поголема рамноправност меѓу субјектите на заедницата и в.) поголема и подобра, фер и подеднаква распределба на постоечкиот капитал.

Се разбира, бидејќи ништо во историјата не се појавува исто по втор пат (заради тоа што ниту околностите ниту односите се исти), така и поимот и дефиницијата за ангажираноста не може (а и не треба) да биде преповторување на веќе појавените во историјата. Затоа „комунитативната ангажираност“ е предлогот кој (барем во овој период) се појавува како еден можен поим.

Зошто токму „комунитативната ангажираност“? Ако идеологијата е отслик или одраз на стварноста, ако таа од таа и таква стварност извира и/или произлегува, тогаш и културата (та, оттука, и уметноста), заради својата вградена идеологичност е (или треба да е) отслик или одраз на стварноста, бидејќи и таа од таа и таква стварност извира и/или произлегува. Оттука, ако нормалноста на тековнава стварност ја определиме како „комунитативна“, тогаш и ангажираноста би можела да се определи како „комунитативна“, односно, да се воспостави ангажман на уметникот кој во себе ќе ја содржи и состојката на „комунитативното“ и онаа на „комуникативното“. Поточно, културата и уметноста преку ваквата ангажираност би можела да стане поттикнувачка, дејствувачка и остварувачка алатка за постварување на намерата, потребата и нужноста за промена на тековнава општествено-економска формација во некоја друга, поинаква, а зотшо да не и – нова.

Во оваа прилика ќе се обидам да го определам поимот на „комунитативната ангажираност“, имајќи го на ум, пред сè, ставот на Жак Рансиер според кој: „Не постои ангажирана уметност, постојат само ангажирани уметници!“.

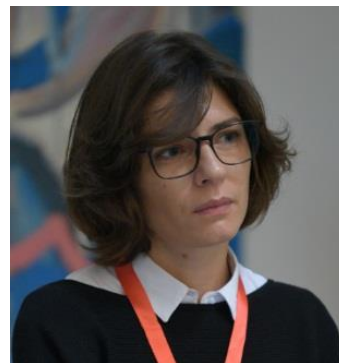
Небојша Вилиќ

~~~~~

Небојша Вилиќ , роден во 1962, во Велес, Република Северна Македонија, е историчар на уметноста и редовен професор на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, Република Северна Македонија.

Натали Рајчиновска Павлеска е независен истражувач во областа на современите уметнички практики, ликовната критика и теорија. Дипломирала на Архитектонски факултет, во Скопје (2006), со одбрана на дипломски труд: анализа на контекст и проект “Центар за сценски и визуелни уметности”, плато на МНТ, во Скопје. Магистрирала на Филозофски факултет во Скопје, при Институтот за Историја на уметност и археологија, модул Современа уметност, со одбрана на дисертација: “Концептуалната уметност во делото на Марсел Дишан, Јозеф Бојс и Art & Language од почетокот до крајот на 20-тиот век.” Од

2018-та е докторанд на Трансдисциплинарни студии на современа уметност и медиуми во оквир на Интердисциплинарни студии, при Факултетот за медиуми и комуникации, Универзитет Сингидунум во Белград, Србија. Нејзиното истражување вклучува трансдисциплинарен аналитички пристап, често во релација со актуелните теориски струења и книжевни референтни системи, преку вкрстување на современите уметнички практики и различните општествени и институционални контексти. Автор е на повеќе ликовни рецензии, воведни предговори во уметнички книги и каталози на групни и самостојни изложби, како и дел од кураторскиот тим кој го подготви и реализираше концептот за претставувањето на Република Македонија на 15-тото Венецијанско Биенале за Архитектура во 2016 година, со проектот “Ничија Земја”.

Јованка Попова работи како куратор во Музејот на современата уметност – Скопје и е програмски координатор на Проектниот простор „Прес ту егзит“ во Скопје. Во моментот е докторант на Факултетот за медиуми и комуникации „Сингидунум“ во Белград. Работела на повеќе домашни и интернационални кураторски проекти. Сороботувала на повеќе научни и истражувачки проекти од областа на историјата на уметноста. Во

2019 била куратор на северно македонскиот павилјон на 58. Венециско биенале. Како дел од програмата на неколку меѓународни конференции и симпозиуми одржала презентации и предавања на Humboldt University Берлин, Goethe University, Франкфурт, Central European University, Будимпешта, Hankuk University of Foreign Studies, Seoul, Kunsthistorisches Institut, Фиренца, Norwegian University of Science and Technology, Трондхејм, Bahcesehir University, Истанбул итн. Била извршен директор на Јадро Асоцијација на независната културна сцена. Претседател е на АИСА Македонија - здружение на ликовни критичари, историчари на уметноста и кустоси кои дејствуваат на полето на модерната и современа уметност.